

Seminarium GWP Polska
Warszawa, 30.10.2008 r.

NARODOWA STRATEGIA
GOSPODAROWANIA
WODAMI 2030
(Z UWZGLĘDNIENIEM
ETAPU PRZEJŚCIOWEGO 2015)

Janusz Kindler

Strategia i plan

● Strategia

- określa kierunki rozwoju
- zachęca do innowacji
- wytycza ją wizja i diagnoza
- kładzie nacisk na mocne punkty i szanse
- uwzględnia możliwości i zagrożenia w odległej perspektywie ok. 30 lat

● Plan

- kierunki rozwoju są określone
- wykorzystuje już obserwowane tendencje
- wytyczają go określone cele
- kładzie nacisk na rozwiązanie konkretnych problemów
- uwzględnia możliwości i zagrożenia w perspektywie 10-15 lat

Strategie rozwoju gospodarki wodnej Polski opracowane w latach 1993-2008

- 1993-1996 maj - Hydroprojekt, „Strategia GW w Polsce”
- 01.1994-08.1996 -działa Zespół Konsultacyjno-Doradczy Ministra OŚ, ZN i L pod kierunkiem prof. Z Kaczmarka
- 1996 grudzień - MOŚ, ZN i L, „Strategia GW w Polsce”
- 1997 wrzesień - MOŚ, ZN i L, jak wyżej po uzgodnieniach
- 2005 wrzesień - MŚ (strategia przyjęta R.M.)
- 2006 listopad - KZGW (projekt aktualizacji)
- 2007 styczeń - uwagi 21 org. pozarządowych
- 2008 sierpień - PROEKO CDM S.A., „Projekt NSGW 2030/2015” dla KZGW
- ???

1997 wrzesień - MOŚ, ZN i L, „Strategia” (po uzgodnieniach)

- **Zrównoważony rozwój (ZR) jako podstawa wszystkich działań**
- Zaspokojenie potrzeb, ochrona wód i ekosystemów, ochrona przed niszczącym działaniem wody, transport wodny - hydroenergetyka - turystyka zgodnie z zasadami ZR
- Zmiany klimatu - wzrost zapotrzebowania na wodę, szczególnie w rolnictwie
- Rozwój prawnych i ekonomicznych instrumentów osiągnięcia celów
- Podstawowe znaczenie warunków korzystania z wód dorzecza
- Harmonizacja strategii GW z planami przestrzennego rozwoju i zagospodarowania kraju
- Monitoring i system informacyjny gospodarki wodnej
- Harmonizacja ustawodawstwa RP z ustawodawstwem UE (Układ Europejski z 1991 r)

Ustawa z dn. 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju

- **Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych i planów wykonawczych**
- **Strategia sektorowa jest dokumentem określającym uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju w określonym zakresie**
- **Zawiera ona w szczególności:**
 - **diagnozę sytuacji w odniesieniu do danego sektora**
 - **prognozę trendów rozwojowych w okresie...**
 - **określenie celów strategicznych**
 - **określenie kierunków interwencji podmiotów...**
 - **określenie systemu realizacji oraz ram finansowych**
 - **wskaźniki realizacji**
- **Do strategii ponadregionalnej stosuje się przepisy dotyczące strategii sektorowej**

Zespół autorski firmy PROEKO CDM S.A.

M. Behnke

A. Bojarski

J. Bonenberg

P. Chylarecki

T. Walczykiewicz

J. Engel

Z. Gręplowska

M. Jelonek

P. Herbich

K. Kamiński

J. Kędzierski

J. Kindler

R. Miłaszewski

W. Mioduszewski

E. Nachlik

M. Owsiany

E. Pasiciel

P. Pawlaczyk

D. Pikor

S. Tyszewski

E. Wilkos-Gładki

W. Wiśniewolski

J. Wiśniewski

A. Wołos

J. Żelazo

Spis treści NSGW 2030

1. Wprowadzenie
2. Cele strategiczne gospodarowania wodami
3. Diagnoza aktualnego stanu gospodarki wodnej
4. Uwarunkowania gospodarki wodnej
5. Perspektywy gospodarowania wodami do 2015 r. z uwzględnieniem horyzontu czasowego r. 2030
6. Reforma gospodarowania wodami
7. Wdrożenie NSGW

Cel nadrzędny gospodarowania wodami

Kształtowanie rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i technicznych w gospodarowaniu wodami umożliwiających trwałą i zrównoważony społeczno-gospodarczy rozwój kraju, z uwzględnieniem przewidywanych zmian klimatu

Cele strategiczne gospodarowania wodami

- Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów,
- Zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę do picia i dla celów sanitarnych,
- Zaspokojenie społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki,
- Podniesienie skuteczności ochrony ludności i gospodarki w sytuacjach kryzysowych

Cele operacyjne gospodarowania wodami

Określono uwzględniając:

- Potrzeby wodne,
- Ekosystemy wodne i od wody zależne,
- Planowanie zarządzanie przestrzenne w relacji ze środowiskiem wodnym,
- Zagrożenia naturalne, awarie i katastrofy,
- Efektywność ekonomiczną (analiza koszty-korzyści oraz zwrot kosztów usług wodnych),
- Prawo i organizację,
- Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji.

Diagnoza aktualnego stanu gospodarowania wodami

- Stan zasobów wodnych oraz ekosystemów wodnych i od wody zależnych
- Potrzeby wodne
- Ocena zagrożenia oraz stan zabezpieczenia przed powodzią i suszą
- Ocena stanu regulacji prawnych
- Ocena stanu zarządzania i finansowania
- Identyfikacja problemów dla NSGW

Identyfikacja problemów

W zakresie zasobów wodnych oraz ekosystemów wodnych i od wody zależnych

- Brak danych i metodyk określania potrzeb ekosystemów i adekwatnej do potrzeb siedlisk gatunków metody określania przepływu nienaruszalnego
- Brak uregulowań prawnych oraz wdrożonych narzędzi informatycznych dla oceny i prognozy stanu ilościowego i jakościowego zasobów wodnych
- Zanieczyszczenia punktowe - ścieki komunalne i nieoczyszczone wody opadowe z obszarów zurbanizowanych
- Zanieczyszczenia obszarowe z terenów rolniczych, rozproszonej zabudowy oraz zdegradowanych torfowisk
- Eutrofizacja wód, szczególnie niebezpieczna dla jezior i Bałtyku
- Zaburzenia naturalnego reżimu przepływów oraz poprzecznej i podłużnej ciągłości rzek, potoków i ich dolin, a także zmiany morfologiczne koryt i dolin

Identyfikacja problemów

W zakresie potrzeb wodnych ludności i gospodarki

- Niepełna waloryzacja wód podziemnych, brak jednolitych kryteriów i zasad korzystania z wód podziemnych dla potrzeb przemysłu i rolnictwa
- Występowanie lokalnych skażeń wody pitnej
- Okresowe deficyty wody w zaopatrzeniu ludności i gospodarki oraz nieuwzględnianie tych zagrożeń w politykach sektorowych i planach zagospodarowania przestrzennego
- Wysoka wodochłonność przemysłu
- Duże straty wody w sieciach wodociągowych
- Niedostateczny stan sanitarny obszarów wiejskich i rekreacyjnych

Identyfikacja problemów

W zakresie zagrożeń i stanu zabezpieczenia przed powodzią i suszą

- Utrata naturalnej retencji zlewni (w szczególności dolin)
- Brak koordynacji działań planistycznych i inwestycyjnych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i ochrony przed suszą w skali zlewni
- Presja osadnicza i rozwój gospodarczy na obszarach zagrożonych powodzią oraz brak skutecznych procedur i środków ograniczania wzrostu tych zagrożeń
- Brak procedur i metodyk dla oceny ryzyka powodziowego
- Niewystarczający zakres wykorzystania nietechnicznych metod ograniczania skutków powodzi i susz
- Niewystarczająca pojemność rezerwy powodziowej zbiorników retencyjnych i niewykorzystane możliwości małej retencji
- Ograniczone możliwości retencjonowania wody w systemach melioracyjnych; niewłaściwa eksploatacja tych systemów

Identyfikacja problemów

W zakresie prawa, organizacji, zarządzania i finansów

- Niepełna i nieprawidłowa transpozycja RDW - Prawo wodne
- Brak integracji planów gospodarowania wodami z planowaniem przestrzennym oraz politykami sektorowymi
- Brak powiązania warunków korzystania z wód z planami gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy,
- Niezgodne z celami RDW ustawowe cele gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych, przejściowych i przybrzeżnych
- Brak jednolitego, spójnego systemu informacyjnego GW
- Brak spójności sieci monitoringu ilościowego z jakościowym
- Niedobór wykwalifikowanych kadr GW
- Nadmierne obciążenie budżetu państwa kosztami inwestycyjnymi i eksploatacyjnymi urządzeń hydrotechnicznych - ograniczone wdrożenie zasady zwrotu kosztów usług wodnych
- Problemy realizacyjne KPOŚK
- Niedostateczne finansowanie służby hydrologicznej
- Niska efektywność absorpcji środków unijnych na poprawę stanu ekologicznego wód powierzchniowych

Uwarunkowania gospodarowania wodami

- Uwarunkowania międzynarodowe (Traktat Akcesyjny, dyrektywy UE, konwencje i umowy)
- Uwarunkowania krajowe (Konstytucja RP, Polityka Ekologiczna Państwa, Strategia Rozwoju Kraju, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, Programy operacyjne UE)

Perspektywa roku 2015 roku i docelowo wizja roku 2030

- Przewidywane potrzeby wodne do 2015 roku z wizją roku 2030:
 - demografia - 1 + 1.5 mln ludzi mniej,
 - woda komunalna - 2.2 + 0.34 mld m³
 - przemysł - nieznaczny spadek
 - energetyka (woda chłodnicza) - problem lokalizacji ujęć
 - rolnictwo - rozwój nawodnień może zwiększyć pobory bezzwrotne z obecnych 0.1 do 3.0 mld m³
 - energetyka wodna - nieznaczny wzrost + MEW
 - żegluga śródlądowa - istotny wzrost, poza Odrą, mało prawdopodobny; zdecydowany rozwój żeglugi turystycznej
 - ochrona przed powodzią i suszą - zdecydowana poprawa
 - jakość wód i ekosystemów wodnych i od wody zależnych zdecydowana poprawa (m.in. realizacja RDW)

Perspektywa roku 2015 roku i docelowo wizja roku 2030

- Uwarunkowania realizacji strategicznych celów gospodarowania wodami do 2030
 - konieczność uruchomienia badań rozwojowych i prac studialnych
 - konieczność przygotowania kadr GW
 - usprawnienie zarządzania
 - rozwój prawa oraz instrumentów ekonomicznych
 - zapewnienie spójności przestrzennej rozwoju społeczno-gospodarczego z ochroną zasobów wodnych oraz środowiska i z działaniami na rzecz ograniczenia negatywnych skutków powodzi i susz
 - podjęcie zdecydowanych działań na rzecz ograniczenia skutków zmian klimatycznych

Reforma gospodarowania wodami

- Uzasadnienie konieczności reformy:
 - Obecny stan – brak spójnego systemu organizacyjnego, prawnych i ekonomiczno finansowych instrumentów wykonawczych, niska skuteczność funkcjonalna i efektywność ekonomiczna
 - Trudności realizacji zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego
 - Narastający proces zmian, w tym problem zmian klimatycznych
 - Potrzeba lepszego przygotowania się do przyszłych wyzwań i ograniczeń

Reforma gospodarowania wodami

● Założenia generalne reformy

- rozdzielenie kompetencji zarządzania zasobami wodnymi od utrzymania wód i zarządzania majątkiem SP
- zarządzanie zasobami wodnymi - rządowa administracja wodna
- zarządzanie majątkiem i utrzymanie wód (do dyskusji)
 - wariant „samorządowy”
 - wariant „rządowy”
- poprawa efektywności systemu instrumentów ekonomicznych
- stopniowe przechodzenie do samofinansowania zgodnie z zaleceniami UE

Reforma gospodarowania wodami

- Etapy wprowadzania reformy
 - Okres wstępny - (IV kw. 2008)
 - Okres wdrażania (2009-2015)
 - Etap I (przygotowanie) - 18 miesięcy
 - Etap II (wdrażanie) - 18 miesięcy
 - Etap III (weryfikacja i kontrola) - 3 lata
 - Okres docelowy (2016 - 2030)

Reforma gospodarowania wodami

- Zintegrowany system gospodarowania wodami
 - Zarządzanie zasobami wodnymi
 - Utrzymanie wód i zarządzanie majątkiem SP
 - System prawny
 - Instrumenty ekonomiczne
 - System finansowania
 - Monitoring i system informacyjny
 - Współpraca instytucjonalna
 - Budowanie społecznego poparcia dla reformy

Zarządzanie zasobami wodnymi

- Realizowane przez KZGW i RZGW za pomocą odpowiednich instrumentów wykonawczych
- Zarządzanie oparte na planach gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy, planach zarządzania ryzykiem powodziowym, warunkach korzystania z wód oraz zasadach ochrony ekosystemów wodnych
- KZGW i RZGW będą spełniały funkcje koordynacyjne w stosunku do wszelkich działań inwestycyjnych GW poprzez właściwą dystrybucję środków finansowych
- Dla zapewnienia skutecznego gospodarowania w układzie zlewniowym, przypisanie KZGW i RZGW całości kompetencji związanych z pozwoleniami wodnoprawnymi

Instrumenty ekonomiczne

- Konieczne jest opracowanie spójnego zestawu instrumentów ekonomicznych, wspierających skuteczność regulacji prawnych
- System oparty na zasadzie zwrotu kosztów spełniający funkcje: stymulacyjną, redystrybucyjną, informacyjną i fiskalną
- Wprowadzenie powszechności stosowania analiz ekonomiczno-finansowych

System finansowania

- Dążenie do wyższego stopnia samofinansowania będzie przebiegało etapowo, prowadząc do stopniowego obniżania obciążenia budżetu państwa
- I etap wdrażania reformy – finansowanie jak dotychczas + niezbędne usprawnienia
- Od początku II etapu reformy Prezes KZGW powinien koordynować całość bilansowania i wydatkowania środków finansowych GW
- III etap reformy – źródła finansowania: budżet Państwa, środki uzyskane dzięki nowemu systemowi instrumentów ekonomicznych, funduszy ekologicznych i środków pomocowych
- Po roku 2015 utworzenie państwowego funduszu celowego (Fundusz Gospodarki Wodnej)

Wdrażanie NSGW

- Podstawy wdrożenia:

- reforma
- dyrektywy UE

- Plan wdrożenia NSGW

- wdrożenie reformy
- wdrożenie dyrektyw UE

- inne priorytetowe działania dla okresu wdrażania do 2015 r.

- w latach 2015-2030 w pełni funkcjonujący nowoczesny system gospodarowania wodami z procedurami dostosowywania go do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i zmian w polityce wodnej

Wdrażanie reformy w latach 2008-2011

1. Opracowanie szczegółowej koncepcji realizacji reformy
2. Przygotowanie i wdrożenie nowych instrumentów zarządzania zasobami wodnymi
3. Przygotowanie i wdrożenie nowej struktury organizacyjno-instytucjonalnej zarządzania zasobami wodnymi
4. Przygotowanie i wdrożenie nowej struktury organizacyjno-instytucjonalnej zarządzania majątkiem Skarbu Państwa i utrzymaniem wód

Wdrożenie reformy w latach 2008-2011

5. Identyfikacja i plan zarządzania konfliktami w gospodarowaniu wodami
6. Opracowanie i wdrożenie nowoczesnych metod i programów do zabezpieczenia przed powodzią i suszą
7. Przygotowanie i wdrożenie nowych polityk zlewniowych

Koszty etapu wstępnego oraz I i II (2008-2011) ok.140 mln zł.

Wdrażanie NSGW c.d.

- Plan wdrożenia dyrektyw
- Inne priorytetowe działania w okresie wdrażania reformy do roku 2015
 - działania interwencyjne (eliminacja działań niezgodnych z literą i duchem dyrektyw UE, niezbędne działania w sektorach rolnictwa, leśnictwa, gospodarki morskiej, gospodarki komunalnej, przemyśle, transporcie, rybactwie)
 - prace przygotowujące inwestycje, realizacja KPOŚK, realizacja zadań inwestycyjnych z PO „I&Ś” i wojewódzkich PO oraz Programu dla Odry, realizacja zadań wynikających z planów gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy (RDW), zakończenie zaawansowanych zadań inwestycyjnych (Świnna Poręba, Malczyce), nadzwyczajne zagrożenia techniczne (Ekologiczne bezpieczeństwo st. w. Włocławek - PO „I&Ś”)